

Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ;

Προοπτικές για επαγγελματική απασχόληση δημιουργεί ο νέος θεσμός

**Ιωάννα Αναστασοπούλου, Διδάκτωρ Νομικής,
Δικηγόρος, Διαμεσολαβήτρια διαπιστευμένη
από το CEDR**

1. Φανταστείτε μια κλασική υπόθεση στα Ελληνικά δικαστήρια: μετά από αποτυχημένες διαπραγματεύσεις, δημιουργία έντασης, ανταλλαγή αρνητικών σχολίων και χαρακτηρισμών, η προσφυγή στα δικαστήρια φαντάζει αναπόφευκτη. Ο δικηγόρος δεν μπορεί να κάνει σαφείς προγνώσεις για την πορεία της υπόθεσης του πελάτη του, γιατί η νομολογία δεν κινείται σταθερά προς μία κατεύθυνση αλλά υπάρχουν αντίθετες αποφάσεις που υποστηρίζουν σχεδόν κάθε πιθανό σενάριο. Έτσι δικηγόρος και πελάτης προχωρούν σχεδόν στα τυφλά ως προς την επιτυχία γι' αυτούς έκβαση της προσφυγής στη δικαιοσύνη.

Στη διαδικασία προετοιμασίας της υπόθεσης υποχρεωτικά εμπλέκεται και ο πελάτης, γιατί θα πρέπει να ενημερώσει αναλυτικά τον δικηγόρο του, να αναζητήσει και ανεύρει τα αποδεικτικά στοιχεία που χρειάζεται ο δικηγόρος για την υποστήριξη της υπόθεσης στο δικαστήριο, να αναζητήσει μάρτυρα ή στις περισσότερες περιπτώσεις μάρτυρες (ένα ή δύο για το ακροατήριο και τους υπόλοιπους για γραπτές καταθέσεις), να προετοιμάσει τον μάρτυρα σύμφωνα με τις οδηγίες του δικηγόρου του, να ελέγξει και ενίοτε να διορθώσει τις προτάσεις ή τα σημειώματα του δικηγόρου του.

Μετά την κατάθεση της αγωγής προσδιορίζεται η δικάσιμος από τον δικαστή, που στις εμπορικές διαφορές τώρα στο Πρωτοδικείο Αθηνών δικάσιμος ορίζεται στις αρχές του έτους 2015! Ο πελάτης θα είναι παρών κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, ώστε να παρακολουθήσει την διαδικασία, να επισημάνει στοιχεία που πιθανόν θα πρέπει να αναφερθούν στο ακροατήριο και βέβαια να αποκτήσει και ο ίδιος εικόνα για την «πιθανή» πορεία της υπόθεσής του.

Αλλά δεν είναι ποτέ βέβαιο, ότι κατά την πρώτη δικάσιμο η υπόθεση θα συζητηθεί. Η άλλη πλευρά δικαιούται να ζητήσει αναβολή και ο δικαστής συνήθως τη δίδει. Λόγος αναβολής ή ματαίωσης συχνά είναι οι απεργίες των δικηγόρων ή των δικαστικών υπαλλήλων, οι στάσεις εργασίας των δικαστών, έρευνες για βόμβες, πορείες κ.λπ. Έτσι θα προσδιορισθεί νέα δικάσιμο για την συζήτηση της αγωγής που και αυτή δεν θα είναι νωρίτερα από ένα χρόνο. Η απόφαση θα εκδοθεί ενδεχόμενα και μετά από χρόνο ή χρόνια (!) από τη συζήτηση, για τη καθαρογραφή της απόφασης ενδεχόμενα να χρειαστεί εξάμηνο στις καλές περιπτώσεις Έτσι, με τούτα και με κείνα και καλώς εχόντων των πραγμάτων απόφαση από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο θα εκδοθεί μετά την πάροδο οκτώ (!) ετών από την έναρξη της προετοιμασίας για την εκδίκαση της υπόθεσης.

Όμως μετά το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο υπάρχει το Εφετείο και μετά το Εφετείο, ο Άρειος Πάγος. Ενδέχεται να ακολουθήσουν και μηνύσεις, όπως συνήθως συμβαίνει για ψευδομαρτυρία κατά των μαρτύρων στο ακροατήριο.....

Οι διαδικασίες ακολουθούν η μία την άλλη, η υπόθεση περιπλέκεται και ο χρόνος που περνά αντί να οδηγεί τα μέρη στην επίλυση της διαφοράς τους, κάνει την υπόθεση τόσο πολύπλοκη που και οι ίδιοι «χάνουν το μπούσουλα». Αν στην αρχή το

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ & ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

φως στο τούνελ αχνοφαινόταν, με την πάροδο του χρόνου το τούνελ έχει αποκτήσει πολλές στοές και φως δεν φαίνεται σε καμία από αυτές.

Και με τη διαφορά τι γίνεται; Οι αντιμαχόμενες πλευρές αρχίζουν να ξεχνούν τον λόγο για τον οποίο πήγαν στα δικαστήρια. Αν μάλιστα πρόκειται για νομικά πρόσωπα, εταιρείες, πολύ πιθανό να έχουν απολυθεί, συνταξιοδοτηθεί ή ακόμη και πεθάνει εκείνοι που αρχικά αποφάσιζαν για την υπόθεση ή κατέθεσαν στο δικαστήριο σαν μάρτυρες.

Τελικά, αφού περάσουν αρκετά χρόνια, ενδέχεται να εκδοθεί κάποια απόφαση που μπορεί να εκτελεσθεί. Τότε αρχίζει νέα σειρά διαδικασιών, στη περίπτωση βέβαια που υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία επί των οποίων θα εκτελεσθεί η απόφαση....

Θα έχουν σπαταληθεί τόνοι χαρτιού και μελάνης, άπειρος χρόνος και χρήμα, με ποιο αποτέλεσμα; Συνήθως ασήμαντο σε σχέση με την καταβληθείσα προσπάθεια.

2. Τα παραπάνω δεν είναι σενάριο κινδυνολόγων. Πολύ συχνά τα αναφέρουν οι δικηγόροι στους πελάτες τους για να γνωρίζουν τι τους περιμένει και να μην αιτιώνται μετά τον δικηγόρο τους για την πορεία της υπόθεσής τους.

Όλο και περισσότεροι είναι εκείνοι από τους πελάτες των δικηγορικών γραφείων, που αποφασίζουν να μην εμπλακούν σε τέτοιες διαδικασίες. Όλο και περισσότερες είναι οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς – γιατί η Χώρα μας δεν είναι μόνη – που προτιμούν να αποφύγουν την δικαστική πολυδάπανη και εξαιρετικά χρονοβόρο και ψυχοφθόρο διαδικασία και να προσφύγουν σε άλλες διαδικασίες, που θα τους επιτρέψουν να κλείσουν την υπόθεσή τους σύντομα και φιλικά, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες για τον μέλλον τους.

Τέτοιες διαδικασίες, όπως γίνεται δεκτό διεθνώς, ονομάζονται «εναλλακτικοί μέθοδοι επίλυσης των διαφορών» (Alternative Dispute Resolution ή ADR). Προεξέχοντα ρόλο στις μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών κατέχει η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ.

3. Η **Διαμεσολάβηση** είναι η αναζήτηση, από τα αντιμαχόμενα μέρη σε μια διαφορά, μιας συμβιβαστικής λύσης μέσω κοινά αποδεκτής διαδικασίας και σε ουδέτερο τόπο, παρουσία και με τη βοήθεια ενός τρίτου προσώπου, του διαμεσολαβητή. Έτσι διασφαλίζεται η επίλυση της διαφοράς ταχύτερα και οικονομικότερα σε σύγκριση με τις παραδοσιακές, ενώπιον δικαστηρίων, διαδικασίες, και επιπλέον διαφυλάσσονται οι επιχειρηματικές σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων σε αυτή επιχειρήσεων. Πρόκειται για τις λεγόμενες **“win-win situations”**, όπου με την επίλυση της διαφοράς έχουν όφελος και οι δύο πλευρές.

Στην διαδικασία αυτή κεντρικό ρόλο κατέχει ο Διαμεσολαβητής, ο οποίος, λόγω των ιδιαίτερων τεχνικών που χρησιμοποιεί, ενεργεί ως καταλύτης και επιτρέπει, συχνά στο διάστημα μιας ημέρας, την επίλυση της διαφοράς, ακόμα και όταν οι προηγηθείσες διαπραγματεύσεις, είτε μεταξύ των ίδιων των μερών είτε μεταξύ των δικηγόρων τους, αποτύχουν.

Όπως η διεθνής εμπειρία τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ έχει δείξει, η Διαμεσολάβηση, όταν διενεργείται από ειδικά εκπαιδευμένο και έμπειρο διαμεσολαβητή που τις περισσότερες φορές είναι δικηγόρος, επιτρέπει στα μέρη να εξαλείψουν τα εμπόδια της μεταξύ τους επικοινωνίας, να συζητήσουν τα θέματα που τους απασχολούν, να λύσουν παρεξηγήσεις, να καθορίσουν τα βασικά συμφέροντα ή τις ανησυχίες τους, να βρουν πεδία συμφωνίας και να ενσωματώσουν τη συμφωνία τους σε κοινό κείμενο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ & ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

Η Διαμεσολάβηση διαφέρει θεμελιωδώς από την Διαιτησία δεδομένου ότι η Διαιτησία μοιάζει σε πολλά σημεία με τη δικαστική διαδικασία, αφού ο διαιτητής είναι υποχρεωμένος να εκδώσει απόφαση, ενώ ο Διαμεσολαβητής ποτέ δεν αποφασίζει, αλλά τόσο η Διαμεσολάβηση όσο και η Διαιτησία λειτουργούν συμπληρωματικά η μία με την άλλη και βέβαια ανήκουν στην ίδια κατηγορία των εναλλακτικών μορφών επίλυσης των διαφορών.

4. Η διαμεσολάβηση αρχίζει με μια κοινή συνάντηση στην οποία τα μέρη, αφού ενημερωθούν αναλυτικά από τον διαμεσολαβητή για την διαδικασία της διαμεσολάβησης, παρουσιάζουν τις απόψεις τους για τη διαφορά.

Η κοινή συνάντηση ακολουθείται από χωριστές συναντήσεις μεταξύ του διαμεσολαβητή και κάθε μέρους. Αυτό επιτρέπει σε κάθε πλευρά να εξηγήσει εμπιστευτικά τη θέση και τους στόχους της για τη διαμεσολάβηση.

Στις συναντήσεις εμφανίζονται τα μέρη ή οι εκπρόσωποί τους με ή χωρίς τους συμβούλους τους, με πλήρη όμως εξουσιοδότηση να διαπραγματευθούν και να αποφασίσουν.

Οι χωριστές συναντήσεις διεξάγονται σε **αυστηρά εμπιστευτική βάση**. Τα έγγραφα και οι πληροφορίες που δίδονται στο διαμεσολαβητή, αφορούν μόνο τον ίδιο και η αποκάλυψη του περιεχομένου τους στο άλλο μέρος δεν επιτρέπεται χωρίς τη συναίνεση του μέρους, στο οποίο ανήκουν.

Η διαμεσολάβηση αφήνει την εξουσία της απόφασης για τη ρύθμιση της διαφοράς καθαρά στα μέρη. Ο διαμεσολαβητής δεν αποφασίζει τι είναι δίκαιο ή σωστό, δεν είναι ούτε δικαστής ούτε διαιτητής, αλλά ενεργεί ως ενδιάμεσος, υπεύθυνος μόνο για τη διαδικασία, σκοπός του οποίου είναι να διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών, ώστε τα μέρη να καταλήξουν σε λύση στη διαφορά τους.

Κατά κανόνα, ο διαμεσολαβητής εκφράζει την άποψή του μόνο όταν ομόφωνα του ζητηθεί.

Η συμφωνία που επιτυγχάνεται μεταξύ των μερών στο τέλος της διαμεσολάβησης συντάσσεται εγγράφως και υπογράφεται από τα μέρη. Το συμφωνητικό μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο ό,τι συμφωνήθηκε για τη χρηματική αποζημίωση (αν αυτή υπήρχε) αλλά, για παράδειγμα, και πρόβλεψη για μελλοντικές επιχειρηματικές διαφορές, ένα νέο συμβόλαιο με νέους όρους κ.λπ.

Στις ΗΠΑ 95% του συνόλου των διαφορών επιλύονται με διαμεσολάβηση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 2010 με τη διαμεσολάβηση επιλύθηκαν 9.000 εμπορικές και αστικές διαφορές, 89% των διαφορών συνήθως επιλύονται σε μία ημέρα ή αμέσως μετά, £40 δισ. η αξία των αστικών και εμπορικών διαφορών που επιλύθηκαν με διαμεσολάβηση από το 1990 μέχρι σήμερα, £1,4 δισ. το έτος η εξοικονόμηση της δαπάνης για τις επιχειρήσεις, £90,2 εκ. το 2008/9 η εξοικονόμηση από τη χρήση της διαμεσολάβησης για το Δημόσιο.

5. Στην Ελλάδα τη διαδικασία της διαμεσολάβησης προβλέπει και ρυθμίζει ο ν. 3898/2010, Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις (ΦΕΚ Α' 211/16.12.2010).

Δεν θα παρουσιάσουμε το νόμο εδώ (για την παρουσίαση του νόμου, δείτε άρθρο της Ευγενίας Σαρίδου, Δελτίον ΣΑ και ΕΠΕ, τεύχος Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2012). Όμως είναι σημαντικό να αναφέρουμε, ότι το πρακτικό της διαμεσολάβησης, στο οποίο περιλαμβάνεται η συμφωνία στην οποία κατέληξαν τα μέρη, μπορεί να κατατεθεί στη γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Με αυτόν τον τρόπο, η

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ & ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

συμφωνία αποκτά κύρος εκτελεστού τίτλου, δεν διαφέρει με άλλα λόγια από μια δικαστική απόφαση.

Ένα από τα πιο ελκυστικά στοιχεία της διαμεσολάβησης, και γι'αυτό προτιμάται για την επίλυση συγκεκριμένου είδους διαφορών, όπως οι διαφορές που ανακύπτουν σε οικογενειακές επιχειρήσεις, είναι ότι εξελίσσεται χωρίς δημοσιότητα. Όπως ο νόμος 3898/2010 ορίζει, όλοι οι συμμετέχοντες (διαμεσολαβητής, μέρη και δικηγόροι, κ.λπ.) υποχρεωτικά δεσμεύονται εγγράφως να τηρήσουν το απόρρητο της διαδικασίας που περιλαμβάνει και την ενδεχόμενη συμφωνία στην οποία θα καταλήξουν.

6. Ο **Σύνδεσμος Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ**, μη κερδοσκοπικό σωματείο, που ιδρύθηκε και λειτουργεί ανελλιπώς από το 1922, ανταποκρινόμενο στην ανάγκη των επιχειρήσεων για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη επίλυση των διαφορών τους, αποφάσισε στη Τακτική Γενική του Συνέλευση της 30.3.2006 να συστήσει το **Ελληνικό Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας** με σκοπό να διασφαλίζει την εφαρμογή και να παρακολουθεί την εξέλιξη της διαμεσολάβησης μεταξύ των επιχειρήσεων που επιλέγουν τη διαμεσολάβηση για την επίλυση των διαφορών τους.

Σε ουδέτερο τόπο και παρουσία των δικηγόρων τους, οι επιχειρήσεις έτσι έχουν την δυνατότητα να εκθέσουν τη θέση και τα αιτήματά τους και να επιτύχουν ένα φιλικό διακανονισμό της διαφοράς τους με απόλυτη εχεμύθεια.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα ανωτέρω, τα πλεονεκτήματα της επίλυσης των διαφορών με διαμεσολάβηση είναι ότι:

- η διαφορά επιλύεται γρήγορα, συχνά άμεσα, πολλές φορές σε μία ημέρα
- οι ενδιαφερόμενοι συμμετέχουν οικειοθελώς / εκουσίως
- το κόστος είναι προσιτό και ελέγξιμο
- η διαδικασία είναι αυστηρά εμπιστευτική
- το αποτέλεσμα – η συμφωνία - ικανοποιεί όλους τους ενδιαφερόμενους γιατί

οι ίδιοι την επιλέγουν και την υπογράφουν.

Η διαμεσολάβηση συχνά χρησιμοποιείται για την επίλυση μεγάλου εύρους διαφορών, όπως τραπεζικών, κατασκευαστικών, εμπορικών, οικογενειακών, κληρονομικών, ενδοεταιρικών, χρηματοοικονομικών, ρύθμισης χρεών, ασφαλιστικών, διασυννοριακών, πνευματικής ιδιοκτησίας, επαγγελματικής ευθύνης και αθλητικού δικαίου.

7. Σύμφωνα με reportage της Ιωάννας Μάνδρου στη Καθημερινή της 17.12.2010, έσοδα 2 δισ. χάνει το Δημόσιο από καθυστερήσεις στις δίκες. Πρόκειται για χρήματα που χάνονται κάθε χρόνο εξαιτίας της δυσλειτουργίας της δικαιοσύνης, αφαιρώντας πολύτιμους πόρους από ασφαλιστικά ταμεία και Δημόσιο, καθιλώνοντας σε στασιμότητα εκατοντάδες επιχειρήσεις και ακυρώνοντας ιδιωτικές πρωτοβουλίες για επενδύσεις και ανάπτυξη.

Όπως αναφέρεται στο ίδιο δημοσίευμα, στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) είναι πλέον συνηθισμένο φαινόμενο να εκδίδονται αποφάσεις με χρονική καθυστέρηση που αγγίζει τα 5-8 χρόνια για υποθέσεις που αφορούν αντισυνταγματικότητα νόμων.

Την ίδια ώρα, εκατοντάδες υποθέσεις που αφορούν δημόσια έργα, ιδιωτικές επενδύσεις και άλλες υποθέσεις στενά συνδεδεμένες με την ανάπτυξη ολόκληρων περιοχών, χρονοτριβούν απίστευτα, μπλοκάροντας δραστηριότητες που κοστίζουν σε χρήμα και σε θέσεις εργασίας. Δεν είναι τυχαίο ότι έχουν καταγραφεί στα στατιστικά

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ & ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

του ΣτΕ υποθέσεις που εκκαθαρίστηκαν μετά 18 χρόνια, ή άλλες που αναβλήθηκαν για 36 φορές!

Η ανάγκη αλλαγών στην απονομή της δικαιοσύνης έχει επανειλημμένα επισημανθεί από την τρόικα και περιλαμβάνεται σαν δράση και στο Δεύτερο Μνημόνιο που μόλις υπογράφηκε. Μεταξύ των δομικών και ουσιαστών μεταρρυθμίσεων του δικαστικού συστήματος για την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης περιλαμβάνεται, στη πρώτη σειρά, η συστηματική προώθηση και χρήση της διαμεσολάβησης. Με δεδομένο μάλιστα ότι ο ισχύων νόμος προβλέπει ότι διαμεσολαβητές θα είναι μόνο δικηγόροι, υποχρεώνεται η Κυβέρνηση εντός του πρώτου τριμήνου του 2012 να ορίσει την ημερομηνία από την οποία θα επιτρέψει την πρόσβαση στο επάγγελμα του διαμεσολαβητή και σε μη δικηγόρους. Αν και, παγκοσμίως, ποσοστό 70% των διαμεσολαβητών είναι δικηγόροι, είναι βέβαιο ότι μια τέτοια ρύθμιση θα επιτρέψει σε μεγάλο αριθμό επαγγελματιών να απασχοληθούν και με τη διαμεσολάβηση.
